

زبان بدن در نهج البلاغه

نویسندگان:

دکتر جعفر عمورک (مدرس دانشگاه)

سیما حمید

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: عموری، جعفر، ۱۳۶۵ -

عنوان قراردادی: نهج البلاغه فارسی- عربی برگزیده شرح

Nhjol-Balaghah.Persian-Arabic.Selection. ommantries

عنوان و نام پدیدآور: زبان بدن در نهج البلاغه نویسندگان جعفر عموری، سیما حمید

مشخصات نشر: اهواز: نورسا و میساء، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۲۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۸۴۷-۲-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- مسائل لغوی

Ali ibn Abi-talib, Imam I . Nahjol - Balaghah-- Language . style

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر

Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Criticism and interpretation

موضوع: عربی -- معانی و بیان

موضوع: Arabic language -- Rhetoric

موضوع: زبان عربی -- نحو

شناسه افزوده: حدیث، ۱۳۶۷ -

شناسه افزوده: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه برگزیده شرح

Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah

رده بندی کنگره: ۸/۱۱۰۸ - ۸/۰۹۰۹

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۶

ناشر: نورسا و میساء

نام کتاب: زبان بدن در نهج البلاغه

نویسندگان: دکتر جعفر عموری - سیما حمید

صفحه آرایي و طراحی جلد: دیانا جلالی

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-622-99847-2-7

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۸۴۷-۲-۷

حق چاپ و نشر محفوظ است.

طبق قانون حقوق نویسندگان و مصنفان هر گونه کپی برداری به هر روش پیگرد قانونی دارد.

فهرست

پیشگفتار.....	۷
فصل اول: تعریف و اهمیت زبان بدن.....	۹
معنای لغوی ارتباط.....	۱۱
ارتباط غیر لفظی.....	۱۱
جایگاه نشانه های غیر کلامی در حوزه زبان شناسی.....	۱۵
زبان بدن.....	۱۶
تاریخچه زبان بدن.....	۱۷
جانوران نخستین.....	۱۷
حرکات بدن و زبان.....	۱۸
تفاوت زبان بدن و نمود ایمانی.....	۱۸
اهمیت زبان بدن در فرآیند ارتباط.....	۱۹
فراگیری زبان بدن.....	۲۲
شیوه و روش زبان بدن.....	۲۳
بازتاب مختلف زبان بدن در آثار نویسندگان و شاعران.....	۲۳
فصل دوم: زیبایی در نهج البلاغه.....	۲۷
نهج البلاغه.....	۲۹
سبک ادبی نهج البلاغه.....	۳۰
زیباشناسی نهج البلاغه.....	۳۰
بلاغت در نهج البلاغه.....	۳۱
زیبایی و اهمیت نهج البلاغه از دیدگاه ادبا و صاحب نظران.....	۳۳
دیدگاه عبدالحمید کاتب.....	۳۳
دیدگاه جاحظ.....	۳۴
دیدگاه سید رضی.....	۳۴

۳۴	دیدگاه فخر الدین رازی
۳۴	ابن ابی الحدید معتزلی
۳۶	دیدگاه خواجه نصیرالدین توسی
۳۶	دیدگاه ابن نباته
۳۶	جرجی زیدان
۳۷	دیدگاه شیخ محمد عبده
۳۷	دیدگاه شیخ ناصیف یازجی
۳۸	دیدگاه امام بحیی یمنی
۳۸	د. شاه شیخ محمدحسن نائل المرصفی
۳۹	دیدگاه زکی مراد
۳۹	دیدگاه طه حسین
۴۰	دیدگاه امین نجاه
۴۰	دیدگاه امام خمینی (ره)
۴۰	دیدگاه علی الجندی
۴۰	زیبایی و اهمیت نهج البلاغه از دیدگاه دانشمندان مسیحی و خاورشناسان غربی
۴۳	زیبایی و اهمیت نهج البلاغه در کلام اندیشمندان پارس
۴۳	دیدگاه ملا صالح روغنی
۴۳	دیدگاه علی دوانی
۴۴	دیدگاه سید جعفر شهیدی
۴۴	دیدگاه آیت الله جعفر سبحانی
۴۵	دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی
۴۵	دیدگاه استاد حسن زاده آملی
۴۵	دیدگاه آیت الله حاج میرزا آقا شیرازی
۴۷	دیدگاه شهید مطهری
۴۷	زیبایی و اهمیت نهج البلاغه از منظر دانشپژوهان و پژوهشگران
۴۸	زیبایی و اهمیت نهج البلاغه از نگاه اهل سنت
۵۱	فصل سوم: زبان بدن در نهج البلاغه
۵۳	دلالت

- الرأس «سر» ۵۳
- دلالت زبان بدن الرأس «سر» بر تفرقه ۵۴
- دلالت زبان بدن الرأس «سر» بر استواری و استقامت ۵۶
- الوجه «صورت» ۵۸
- دلالت زبان بدن الوجه «صورت» بر شادمانی ۵۸
- دلالت زبان بدن الوجه «صورت» بر شر و زشتی ۶۰
- دلالت زبان بدن الوجه «صورت» بر پژمردگی ۶۲
- دلالت زبان بدن الوجه «صورت» بر برابری و عدل ۶۳
- العين «چشم» ۶۵
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر ترس و اضطراب ۶۶
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر دوری از گناه ۶۷
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر بی توجهی به تهدیدات دشمن ۶۸
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر خشوع الهی ۶۹
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر حیرت و سرگشتگی ۷۱
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر ناهی ۷۲
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر شدت راحتی و سختی تحمل ۷۴
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر ترس و شین از ظمت خدا ۷۶
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر قدرت نفوذ در دایره ۷۷
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر عشق ۷۹
- دلالت زبان بدن العين «چشم» بر اهتمام به امور جنگاواران مرمره کان ۸۱
- الخد «گونه» ۸۳
- دلالت زبان بدن الخد «گونه» بر غرور و بی اعتنائی ۸۳
- دلالت زبان بدن الخد «گونه» بر مرگ ۸۴
- دلالت زبان بدن الخد «گونه» بر حیرت و شگفتی ۸۵
- دلالت زبان بدن الخد «گونه» بر ذلت و خواری ۸۶
- الأنف «بینی» ۸۷
- دلالت زبان بدن الأنف «بینی» بر خودبینی و غرور ۸۷
- اللسان «زبان» ۸۹
- دلالت زبان بدن اللسان «زبان» بر سخنان تند و خشونت آمیز ۸۹

- الضرس «دندان» ۹۰
- دلالۃ زبان بدن ضرس «دندان» بر صبر و پایداری ۹۰
- الناجذه «دندان آسیاب» ۹۱
- دلالۃ زبان بدن الناجذه «دندان آسیاب» بر همت و اراده قوی ۹۱
- دلالۃ زبان بدن الناجذه «دندان آسیاب» بر سختی های جنگ ۹۳
- العنق «گردن» ۹۴
- دلالۃ زبان بدن عنق «گردن» بر اخلاص ۹۵
- دلالۃ زبان بدن عنق «گردن» بر خضوع ۹۶
- دلالۃ زبان بدن عنق «گردن» بر خواسته های بیهوده ۹۸
- دلالۃ زبان بدن عنق «گردن» بر اقتدار ۹۹
- النحر «پایین گردن» ۱۰۰
- دلالۃ زبان بدن نحر «پایین گردن» بر آمادگی برای جنگ ۱۰۱
- ید «دست» ۱۰۲
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر بی یاری ۱۰۳
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر استقامت و بخل و ورزی ۱۰۴
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر حسرت و پشیمانی ۱۰۵
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر فقر ۱۰۸
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر اعلام بیعت ۱۰۹
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر پیروزی ۱۱۰
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر سرپیچی از فرمان خدا ۱۱۱
- دلالۃ زبان بدن ید «دست» بر جرأت و حاکمیت بنی امیه بر خلفای حق ۱۱۳
- القدم «گام» ۱۱۴
- دلالۃ زبان بدن القدم «گام» بر علم و دانش ۱۱۴
- دلالۃ زبان بدن القدم «گام» بر ثبات قدم ۱۱۵

پیشگفتار

زبان بدن از جمله مهمترین ابزار ارتباطی جامعه بشری است که در گستره علوم مختلفی از قبیل تعلیم و تربیت، روانشناسی، علوم نظامی، روابط دیپلماتیک و ادبیات قرار گرفته است. علت انتخاب این موضوع برای کتاب پیش رو از جهات متعدد دارای اهمیت است از جمله اینکه زبان بدن نه تنها همانند زبان گفتاری در ایجاد ارتباط با سایرین کارآمد است بلکه می تواند احساسات و عواطف درونی فرد را نیز به دیگران انتقال دهد. زبان بدن پیشینه ای به قدمت قرآن کریم دارد زیرا بسیاری از آیات قرآن کریم با مطرح کردن اعضای جسم پرده از مقوله زبان بدن برداشته اند اما بحث از زبان بدن تنها منحصر به قرآن کریم نیست بلکه کتاب های دینی و غیر دینی دیگری نیز از این مقوله سخن به میان آورده اند. یکی از این کتاب ها، کتاب نهج البلاغه است که حضرت علی (ع) در آن به مناسبت و اقتضای کلام از زبان بدن در خطبه ها و سخنان آتش روشنیش بسیار بهره برده است. نهج البلاغه سرشار از نکته های اعجاز آمیز بلاغی است. با آنجا که می توان ادعا کرد که پس از قرآن کریم، بر بلندترین قله ادب عربی نشسته است. «الامام علی (ع) نمودار بلاغتی است که در جان و دل آدمیان کمند تأثیر افکنده است و نمونه و سبک اندازی سخنوری و طرح درد ها و نشان دادن درمان ها است. به مدد شیوه های بلاغت و سخنانی برگرفته از اعجاز و بلاغت قرآنی و تعلیم پیامبر اکرم (ص)، او از مواهب بلند و سبک های از جنس بلاغت بهره گرفته و نکته های گرانبهایی از سخن گستری را به جامعه سخن و قلم از کانون «لَمَّ الْإِنْسَانُ مَا لَمْ يَعْلَمْ» عرضه داشته است. از این رو بسامد زبان بدن در نهج البلاغه بسیار بالاست. فهم و درک متون عربی به ویژه نهج البلاغه به علوم و فنون مختلف ادبی از جمله نحو و بلاغت بستگی دارد. و کسی که در پی تدبیر و تفکر در عبارت های نهج البلاغه باشد، ناگزیر به دقت و تأمل در اعراب کلمات است؛ زیرا درک معانی درست خطبه های نهج البلاغه با وجوه مختلف اعراب که می توان برای آن متصور بود، ارتباط کامل دارد.

این کتاب، در صدد بررسی نحوی، بلاغی و مفهومی ترکیب های زبان بدن در نهج البلاغه است، تا افق های جدیدی پیش روی پژوهشگران رشته زبان و ادبیات عرب و سایر رشته ها برای ریشه دار ساختن علم زبان بدن بگشاید.

در پایان از تمامی اساتید و دوستان ارجمندی که نگارنده را از پیشنهادات و ترغیب‌های پرثمر خویش بی‌نصیب نساخته‌اند، سپاسگزاری و قدردانی به عمل می‌آید.

د. جعفر عموری

اهواز - زمستان ۱۳۹۷